

SAŽETAK

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju u posljednjih nekoliko godina implementiraju se prilagodbe koje će osigurati usklađivanje konjogojstva s važećim europskim propisima. Unatoč globalnoj ekonomskoj krizi i u sektoru konjogojstva, ukupan broj konja se u Hrvatskoj kontinuirano povećava i nastavljaju se pozitivni trendovi u uzgoju. No, iako postoji uzlazni trend, posljedice recesije zasigurno će ostaviti traga i na brojnom stanju konja u Hrvatskoj. U posljednjem desetljeću broj konja pod selekcijskim obuhvatom porastao je za više od 72%. Središnji registar kopitara vodi centralnu bazu podataka o kopitarima i broji 49 registra pasmina konja i 28 registra uzgojnih tipova. Centralna baza podataka s prilagođenim programskim sustavom omogućava obvezno elektronsko pohranjivanje podataka koje propisuje Europska unija, a isto se odnosi i na sustav izdavanja Identifikacijskih dokumenata (putovnica). Hrvatska broji ukupno 22.874 registriranih kopitara, od kojih je 20.041 konja. Omjer broja konja pod selekcijskim obuhvatom prema skupinama iznosi za toplokrvnjake 39%, za hladnokrvnjake 56% i za ponije 5%. Državne potpore u uzgoju autohtonih pasmina konja (hrvatski posavac, hrvatski hladnokrvnjak i međimurski konj) te zaštićenih pasmina (lipicanac i magarci) i dalje su aktivne mjere države kroz nacionalni program ruralnog razvoja. Lipiscanci, arapski i engleski punokrvnjaci, trakeri, haflingeri i gidrani uzgojeni u Hrvatskoj su i međunarodno priznate pasmine. Snažnija uzgojna udruženja, kao i državne ergele samostalno provode uzgojne programe i u potpunosti nose uzgojno selekcijski rad pasmina za koje imaju ovlaštenje resornog ministarstva. Uzgoj autohtonih pasmina konja trebao bi davati prednost ekološkim principima proizvodnje te je potrebno brendiranje, u cilju nacionalne karakterizacije autohtonosti i kvalitete. Konji se koriste u rekreacijske svrhe, ali su nezamjenjivi dio tradicijskih kulturnih manifestacija i kulturne baštine. Intenzivan je trend razvitka svih oblika konjičkog sporta, koji posljedično uvjetuje i povećanje broja grla i poboljšanje njihove kvalitete, kao i korištenje konja za terapijsko jahanje. Perspektiva uzgoja konja u Hrvatskoj temelji se s jedne strane na jačanju kvalitete sportskih konja kao konkurentnog proizvoda za europsko tržište, te s druge strane na brendiranju autohtonih ekoloških proizvoda.

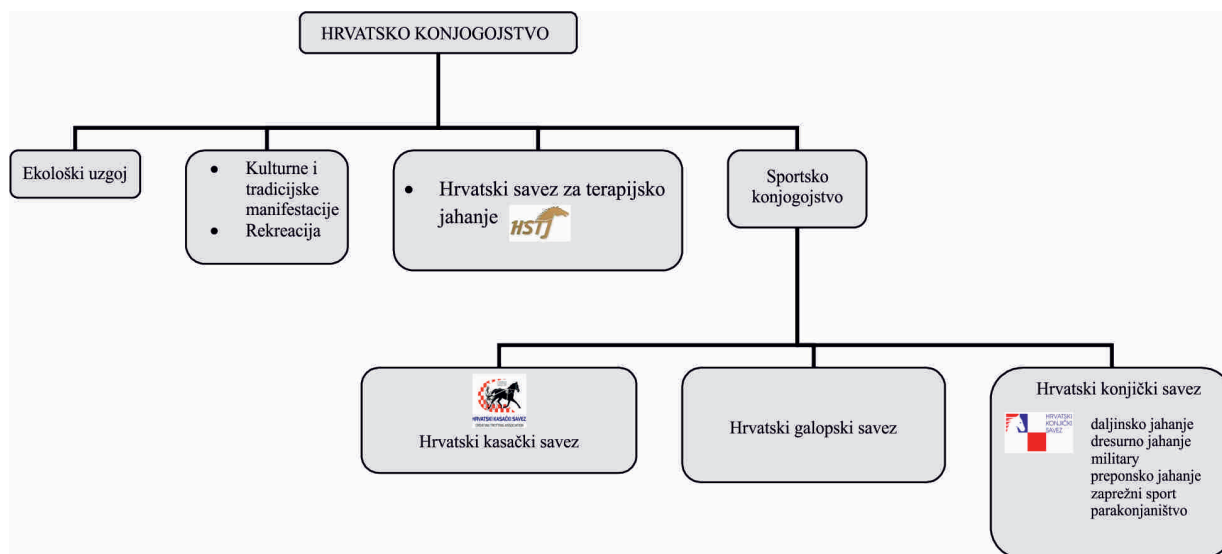
Ključne riječi: konjogojstvo, konjički sport, Republika Hrvatska

UVOD

Kao posljedica otprije poznate činjenice uvođenja mehanizacije u poljoprivredu, deagrarizacije, tranzicije te kasnije domovinskog rata, unazad nekoliko desetljeća došlo je do drastičnog smanjenja broja konja u Hrvatskoj (Kovač, 1997.). Prema navedenom autoru, u Hrvatskoj je, tridesetih godina prošlog stoljeća, bilo 355.000 konja. Kralik i Tolušić (2007. cit prema SLJH, 1995.) ističu da je Hrvatska 1992. godine imala 26.000 konja. Međutim, u posljednja dva desetljeća ipak se zaustavlja tako drastičan pad ukupnog broja konja. Godišnju statistiku brojnog stanja konja redovito provodi Središnji registar kopitara (SRK) koji je bio sastavnica Hrvatskog centra za konjogojstvo-Državna ergela Đakovo i Lipik (HCK-DEDL), a danas djeluje pri Hrvatskoj poljoprivrednoj agenciji (HPA) u Zagrebu. Krajem 2011. godine Hrvatska ima 20.041 registriranih konja (HCK-DEDL, 2012.). Ukupan broj konja na terenu je, prema stručnoj procjeni, vjerojatno veći oko 2.000 konja. Od 1998. godine bilježi se porast broja registriranih konja i to za 15.770 grla ili 369% (HCK-DEDL, 2012). Centralna baza podataka sa novim programskim sustavom za konjogojstvo omogućava vođenje svih podataka o uzgoju kopitara i izdavanju Identifikacijskih dokumenata - putovnica (ID). U 2011. godini omogućeno je i jedinstveno poveziva-

nje s ovlaštenim uzgojnim organizacijama putem jedinstvenog sustava za unos podataka. S centralnom bazom podataka spojeni su internetskom vezom stočarska i poljoprivredna inspekcija Ministarstva poljoprivrede u cilju lakšeg i detaljnijeg nadzora uzgoja kopitara i provedbe zakonskih propisa RH. Uzgajivači konja udruženi su u konjogojske udruge koje čine saveze uzgajivača po pojedinim pasminama. U Hrvatskoj su registrirana četiri saveza i jedna udruga uzgajivača konja koje samostalno provode uzgojne programe i u potpunosti nose uzgojno selekcijski rad pasmina za koje imaju ovlaštenje ministarstva. To su: Hrvatski savez udruge uzgajivača lipicanske pasmine konja (HSUL), Središnji savez udruge uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka (SSU-UHH), Središnji savez uzgajivača konja pasmine hrvatski posavac (SSHP), Savez uzgajivača trakenerskih konja "Croat" i Hrvatska udruga uzgajivača sportskog konja (HUUŠK). U Hrvatskoj postoje dvije državne ergele lipicanskih konja i to u Đakovu i Lipiku, sa sjedištem u Đakovu.

Autohtone pasmine su hrvatski hladnokrvnjak, hrvatski posavac i međimurski konj, dok je lipicanac izvorna i zaštićena pasmina. Razvoju konjogojstva značajno doprinose i mjere državne novčane potpore. Međunarodno priznate pasmine uzgojene u Republici Hrvatskoj su lipircanci, arapski i engleski

Shema 1. Organiziranost konjogojstva i konjičkog sporta u RH

Schema 1. Organization of horsebreeding and equestrian sports in the Republic of Croatia

punokrvnjaci, trakeneri, haflingeri i gidrani. Na Shemi 1. prikazana je organiziranost konjogojstva i konjičkog sporta u RH.

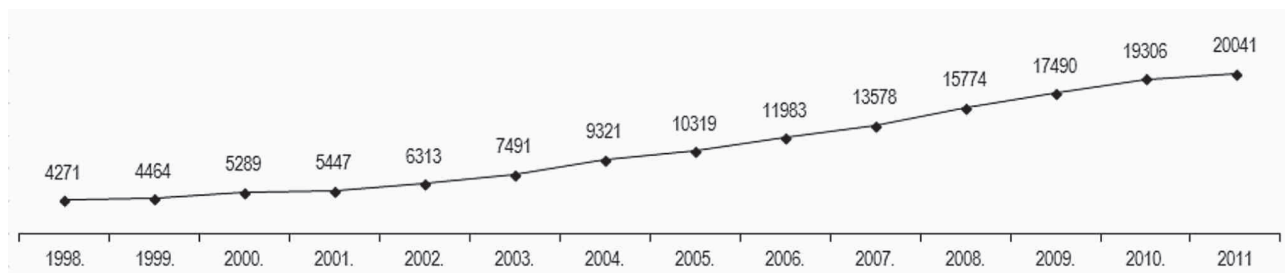
Ekološki uzgoj konja obuhvaća autohtone pasmine konja i prostire se na zaštićenim dijelovima prirode teritorija Republike Hrvatske. Zbog stoljetne tradicije uzgoja i korištenja konja na našem tlu, konji su i dalje nezamjenjivi na tradicijskim kulturnim manifestacijama, raznim izložbama i sajmovima te „modernijim“ načinima korištenja konja za rekreaciju i različite oblike konjičkog turizma. Prema Baban i sur. (2011.a) ruralni turizam Republike Hrvatske poprima sve veće značenje. Konji se koriste u zaprezi, terenskom jahanju, vuči saonica ili lovnom jahanju. U kontinentalnom turizmu se vrlo često susreću konjske zaprege koje dopremaju i otpremaju lovce u lov ili ih vode u osmatranje divljači. Terapijsko jahanje se odvija pod okriljem **Hrvatskog saveza za terapijsko jahanje (HSTJ)**. Konjički sportovi, zastupljeni u Republici Hrvatskoj, pod okriljem su tri saveza.

Stanje u konjogojstvu u Republici Hrvatskoj

Prema podacima Središnjeg registra kopitara Republike Hrvatske (HCK-DEDL, 2012.) ukupan broj registriranih kopitara na kraju 2011. godine iznosi 22.874 registriranih kopitara, od kojih je 20.041 konja (87,63%), a 2.828 magaraca, zebri i mula (12,37%). To čini ukupno povećanje za 1.078 grla ili 4,95% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupan broj registriranih konja povećao se za 735 grla, tj. za 3,81%. Vodeće županije po broju kopitara su Sisačko-moslavačka županija sa svojim velikim prirodnim bogatstvima pogodnim za uzgoj hladnokrvnih konja i Zagrebačka županija s Gradom Zagrebom kao središtem uzgoja sportskih konja. Registrirano

je 5.408 aktivnih vlasnika kopitara (4.216 vlasnika konja i 1.192 vlasnika magaraca) sa Zagrebačkom (uključujući i Grad Zagreb), Splitsko-dalmatinskom, te Sisačko-moslavačkom županijom kao regijama s najvećom koncentracijom aktivnih sudionika konjogojstva. Prijavljeno je 609 novih vlasnika kopitara od čega najveći broj na području Zagrebačke županije i Grada Zagreba (n=84), a najmanji u Međimurskoj (n=5) i Dubrovačko-neretvanskoj županiji (n=2). Značajno je istaknuti da su na svim županijama u Republici Hrvatskoj registrirani novi vlasnici. Trajno je uvezeno 41 grlo u 14 različitim pasmina, tj. uzgojnih tipova kojima pripadaju. Najveći broj aktivnih vlasnika magaraca nalazi se na prostoru Splitsko-dalmatinske županije (462 ili 38,8%) i Šibensko-kninske županije (252 ili 21,1%), a najmanji na prostoru Varaždinske i Međimurske županije (1 ili 0,1%). U odnosu na prethodnu godinu ukupan broj registriranih magaraca povećao se za 342 grla, tj. za 13,76%, te je na kraju 2011. godine iznosio 2.828 registriranih grla. Povećanje broja magaraca rezultat je ne samo reprodukcije aktivnosti, već i registracije do sada neregistriranih magaraca u Hrvatskoj.

Najveći broj registriranih kopitara nalazi se u Sisačko-moslavačkoj županiji (5.087 grla ili 22,24%), a najmanji u Karlovačkoj županiji (245 grla ili 1,07%). Uspoređujući omjer ukupnog broja kopitara prema ukupnoj površini, u Republici Hrvatskoj prosječno se nalazi 0,40 kopitara/km². Najveći broj kopitara po km² nalazi se na prostoru Sisačko-moslavačke županije (1,14 kopitara/km²), a najmanji na području Karlovačke županije (0,07 kopitara/km²). Uspoređujući omjer ukupnog broja kopitara prema ukupnom broju stanovnika, u Republici Hrvatskoj prosječno otpada 0,0053 kopitara po stanovniku Republike Hrvatske (5,3 kopitara / 1.000 stanovnika). Ukupan broj konja na kraju 2011. godine iznosio je 20.041 registrirano grlo (graf. 1.).

Grafikon 1. Pregled brojnog stanja konja u RH kroz godine, (HCK-DEDL, 2012.)

Graph 1 Number of horses in Croatia through years, (HCK-DEDL, 2012.)

Uspoređujući omjer ukupnog broja konja prema ukupnoj površini Republike Hrvatske, prosječan broj konja iznosi 0,35 konja/km² u 2011. godini. Najveći broj konja po km² nalazi se na prostoru Sisačko-moslavačke županije (1,13 konja /km²), a najmanji na području Šibensko-kninske županije (0,02 konja/km²) (HCK-DELD, 2012.). Uspoređujući s brojem stanovnika, na svakog stanovnika Republike Hrvatske otpada 0,0046 konja ili 4,67 konja/1.000 stanovnika.

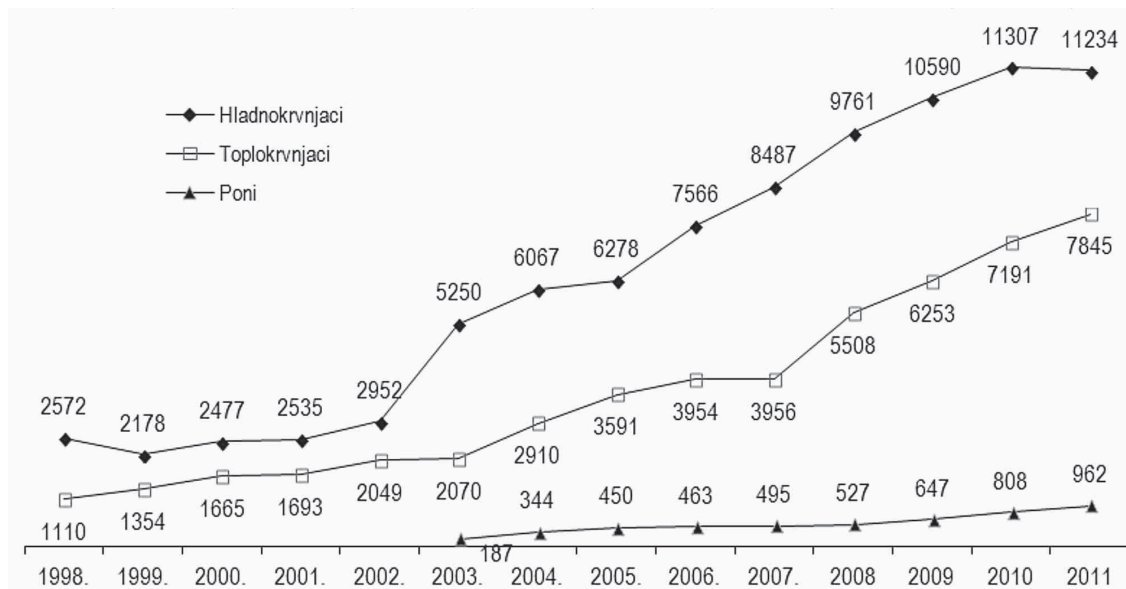
Omjer broja konja pod selekcijskim obuhvatom prema skupinama iznosi za toplokrvnjake 39%, za hladnokrvnjake 56% i za ponije 5%. Do najvećeg povećanja došlo je u skupini ponija (154 grla ili 19,06%), na drugom mjestu je skupina toplokrvnjaka (654 grla ili 9,09%), dok se skupina hladnokrvnih konja smanjila za 73 grla ili 0,65%. Na Grafikonu 2 prikazano je povećanje broja registriranih konja po skupinama u razdoblju od 1998-2011. godine (HCK-DELD, 2012.).

Prema nacionalnoj novčanoj potpori, skupina izvornih (hrvatski hladnokrvnjak, hrvatski posavac, međimurski konj) i zaštićenih pasmina konja (lipicanac) značajno je veća (65%) od konvencionalne skupine (35%).

Omjer uzgojno valjanih grla smanjio se za 0,97%, za koliko se povećao broj grla koja nisu uzgojena prema niti jednom uzgojnom programu u odnosu na prethodnu godinu. Najveći broj konja pod selekcijskim obuhvatom nalazi se na prostoru Sisačko-moslavačke županije gdje se nalazi 5.042 grla, odnosno 25,16% od ukupnog broja konja u Republici Hrvatskoj.

U 2011. godini uzgoj konja pod selekcijskim obuhvatom u Republici Hrvatskoj bogatiji je za 3.192 oždrebljene ždrebadi različitih pasmina i uzgojnih tipova. U odnosu na prethodnu godinu zamijećeno je smanjenje broja novorođene ždrebadi u skupini hladnokrvnjaka za 387 ždrebadi (ili 12,87%), dok je u skupini toplokrvnjaka zamijećen porast za 27 ždrebadi (ili 5,29%), kao i u skupini ponija za 13 ždrebadi (ili 59,09%). Najveći udio novorođene ždrebadi pripada skupini izvornih i zaštićenih pasmina, tj. 2.839 ždrebadi. Ukupan broj novorođenih kopitara pod selekcijskim obuhvatom u Republici Hrvatskoj iznosi 3.358 grla (ždrebada, pulada, bastardi), što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 385 grla, tj. za 10,29%.

Najpovoljniji omjer rasplodnih pastuha u odnosu na kobile je u skupini hrvatskih hladnokrvnjaka

Grafikon 2. Pregled brojnog stanja konja u RH pod selekcijskim obuhvatom prema skupinama kroz godine (HCK-DELD, 2012.)

Graph 2. Number of horses in Croatia under selection per groups through years (HCK-DELD, 2012.)

(13,95:1), a najnepovoljniji u skupini toplokrvnjaka (4,37:1). Potreban je rigorozniji sustav odabira rasplodnih pastuha, kako bi se postigao željeni omjer od oko 5%. Veliki broj pastuha u rasplodu značajno usporava postizanje željenog uzgojnog cilja. Izraženo u pojedinačnom omjeru, prosječan pojedinačni omjer pastuha i kobila u ukupnoj populaciji iznosi 1:7,22. Željeni omjer pastuha i kobila je 1:25-30, iako i tu postoje varijacije ovisno o veličini populacije, zastupljenosti linija i rodova, odnosno genetskoj povezanosti živućih grla, ali i o geografskoj zastupljenosti pastuha, što ovisi o pasmini, pa čak i tehnologiji uzgoja.

Perspektiva konjogojstva Republike Hrvatske

Korabi i Čačić (2008.) navode da je reorganizacija konjogojstva započeta 2004. godine organizirala konjogojstvo Republike Hrvatske sukladno europskim regulativama i aktualnim svjetskim trendovima. Provođenje kvalitetnijeg uzgojno-seleksijskog rada i uzgojnih programa preko uzgojnih udruženja potencira brži seleksijski napredak. Organizacijska struktura, provedba uzgojnih programa od strane uzgojnih udruženja i vjerodostojno vođenje genealoških podataka upotpunjeni metodama molekularne genetike postavljaju potpune temelje za programe očuvanja autohtonih pasmina konja u Republici Hrvatskoj. Kroz programe očuvanja otvorena je i velika mogućnost iskorištavanja autohtonih pasmina konja kroz programe ruralnog razvoja, agro-turizma i ekološke proizvodnje. Prema Korabi i sur. (2009.) sustav registracije kopitara u Republici Hrvatskoj značajno je promijenjen reorganizacijom konjogojstva sukladno regulativama Europske Unije. Navedene promjene utjecale su na formiranje i zatvaranje matičnih knjiga te na uspostavljanje jedinstvenog sustava registracije kopitara. U cilju omogućavanja što lakšeg provođenja nadzora stočarskih i poljoprivrednih inspektora Ministarstva poljoprivrede RH u vidu zakonskih obveza držatelja kopitara i mjera u sustavu potpora izvornih i zaštićenih pasmina omogućen je elektronski uvid navedenim inspektorima u SRK. Na taj način inspektori mogu ostvariti povezivanje prilikom obavljanja nadzora na samom gospodarstvu i jednostavnim i brzim načinom utvrditi podatke o kopitarima koji se za dotično gospodarstvo nalaze registrirani u SRK. Stupanjem na snagu pravilnika o identifikaciji i registraciji kopitara (NN 74/07) uvedeno je obvezno izdavanje Identifikacijskog dokumenta (tzv. putovnica) za sve kopitare ož-

drijebljene u Republici Hrvatskoj u cilju utvrđivanja identiteta kopitara, praćenja genealoških podataka, prometa, zdravstvenog liječenja životinja i kontrole ispravnosti namirnica koje ulaze u lanac prehrane ljudi. Uz novi pravilnik uslijedile su i promjene u označavanju konja i magaraca, tako da je kao dodatno označavanje uz žigovanje vrućim paljenim žigom uvedena aplikacija mikročipa u lijevu stranu vrata. Izmijenjeni sustav identifikacije i registracije kopitara ima velik utjecaj na uzgojni, ali i veterinarski aspekt u konjogojstvu.

Od međunarodnog priznanja hrvatskog uzgoja engleskog punokrvnjaka u 2006. godini Hrvatski registar engleskog punokrvnjaka intenzivno radi na vođenju matičnih knjiga sukladno međunarodnim pravilima krovne organizacije Weatherbys. Najznačajniji rezultat sistematizacije uzgoja gidran pasmine zasigurno je provedba uzgojnog programa gidran pasmine konja. U svim razvijenim i modernim uzgojima verifikacija roditeljstva na molekularnom nivou ili temeljem analize DNK sastavni je dio tehnologije uzgoja, posebice u segmentu seleksijskog rada kao kontrola porijekla konja, te u očuvanju genetske varijabilnosti unutar pasmina, pa bi se i u Hrvatskoj morala provoditi za sve pasmine konja.

Baban i sur. (2007.) ističu da uzgoj konja za Republiku Hrvatsku predstavlja veliki potencijal, čemu značajno doprinose duga tradicija uzgoja konja i prirodni resursi za uzgoj konja, ali i državne mjere novčane potpore. Intenzivan je trend razvitka svih oblika konjičkog sporta, kao i interes za uzgoj ili samo rekreacijsko bavljenje konjima.

Uzgojno seleksijski rad toplokrvnih pasmina konja

Baban i sur. (2011.b) ističu da su potrebe velikog broja današnjih toplokrvnih pasmina konja i uzgojnih tipova sportskih konja vezane za različite discipline konjičkog sporta. Sportski konji potječu većinom iz domaćeg uzgoja (54,25%), a nazire se tendencija rasta tog postotka. Uzgojno-seleksijski rad sportskih pasmina usmjeren je prema povećanju uzgojne vrijednosti za pojedini sport. Sukladno Programu uzgoja konja u Republici Hrvatskoj (Baban i sur. 1998.) kriteriji selekcije sportskih pasmina konja su: podrijetlo (rodovnica, krvne grupe, DNA), eksterijer, interijer, dinamika u kretanju i skakanje prepona, konstitucija, zdravlje i opći dojam. Testiranje radne sposobnosti pastuha drugi je korak u

programu za selekciju pastuha nakon licenciranja, a prije vrjednovanja potomstva i trenutno predstavlja jedan od najvažnijih testova u uzgoju. On u standardnim okvirima daje dovoljno podataka kako bi se načinila rana selekcija perspektivnih pastuha bez dugogodišnjega čekanja koje bi potvrdilo njihovu kvalitetu i uspjeh potomstva.

Selekcija uzgojnog tipa hrvatskoga sportskog konja provodi se u 2 stupnja (Seleš, 2001.). Prvi stupanj selekcije je kod ždrebadi u dobi od 6 mjeseci. Drugi stupanj selekcije provodi se prilikom završne ocjene kod odabiranja pastuha. Uzgojni ciljevi haflinger pasmine u potpunosti su sukladni međunarodnoj regulativi ove pasmine dok u trakenerskom uzgoju odabir pastuha vrše uzgojni suci uzgojnog udruženja (Trakehner Verband). Uzgojno selekcijski rad lipicanske pasmine konja provode Državne ergele Đakovo i Lipik te HSUL. Lipicanska pasmina čini 8,75% od ukupnog broja konja Republike Hrvatske (1.754 konja). U svjetskim razmjerima, Republika Hrvatska je jedna od zemalja s najvećom populacijom te pasmine. Posljednjih godina vrlo intenzivan razvoj zaprežnog sporta u Republici Hrvatskoj prouzrokovao je velike promjene u uzgoju lipicanske pasmine. Razlog tome leži u činjenici da se isključivo lipicanska pasmina koristi u zaprežnom sportu Republike Hrvatske, a vrlo je dobro poznata i u međunarodnom konjičkom sportu (Baban i sur. 2009.). Od pasmina konja koje se uzgajaju za daljinsko jahanje (endurance) traži se izdržljivost, spretnost i okretnost, a najboljom su se pokazala arapska ili pasmine križane s arapskim konjima. U samim začecima je western jahanje za čiji je razvoj najzaslužnija ergela Višnjica koja se bavi uzgojem uglavnom Quarter i Paint pasmine (Baban i sur. 2011.a). Cilj rada Hrvatskog saveza za terapijsko jahanje je poboljšanje kvalitete življenja kroz korištenje programa terapijskog jahanja u svim njegovim oblicima – hipoterapija, pedagoško jahanje, rekreativno ili sportsko jahanje za osobe s posebnim potrebama (parakonjanstvo) (HSTJ, 2012.). Za terapijsko jahanje se u Republici Hrvatskoj koristi oko stotinjak konja sa preko 1000 korisnika.

Uzgoj autohtonih pasmina konja u Republici Hrvatskoj

Hladnokrvne pasmine konja služe za očuvanje genetskoga resursa, održavanje krajolika zaštiće-

nih dijelova prirode te se vrlo često koriste u terapijskom jahanju i brojnim mogućnostima konjičkog turizma. S obzirom da je pašnjačko konjogojstvo jedan od osnovnih elemenata u očuvanju zaštićenih krajolika i biološke raznolikosti, oni nisu dovoljno iskorišteni kao jedna od mogućnosti racionalnog uzgoja konja i ekološke proizvodnje kobiljeg mlijeka i konjskog mesa. Baban i sur. (2011.a) ističu da idealno ekološko uzgojno područje za konje leži u zaštićenim dijelovima prirode koja se prostire na 9,5% površine od ukupnog kopnenog područja Republike Hrvatske. Sakač i sur., (2010.) ističu da velik dio zaštićenog dijela prirode Republike Hrvatske čine pašnjaci uz rijeku Savu i pašnjaci Gorske Hrvatske. Uz rijeku Savu isprepliće se ekološka mreža koju čine 17 polja. Najveće od tih polja čini Lonjsko polje na čijim je pašnjacima u 2010. godini paslo 0,13 konja po hektaru, čiji kapacitet i dalje nije dovoljno iskorišten. Broj autohtonih pasmina konja (hrvatski hladnokrvnjak, hrvatski posavac i međimurski konj) iznosi 11.168 grla (HCK-DEDL, 2012.) i čini 56% od ukupnog broja konja Republike Hrvatske. To je 2,5% manje u ukupnom broju konja u odnosu na prethodnu godinu. Iz ovoga se može zaključiti da je došlo do porasta broja sportskih pasmina konja. Najbrojnija autohtona pasmina konja je hrvatski hladnokrvnjak (6.158 grla) čiji broj u posljednjem desetljeću iz godine u godinu raste u prosjeku za 7,3% (HCK-DEDL, 2012.). Sljedeća autohtona pasmina konja po brojnosti i koja se uzgaja po ekološkim načelima je hrvatski posavac koja broji 4.944 jedinki (HCK-DEDL, 2012.). Jedina autohtona pasmina konja koja se ne uzgaja u ekstenzivnom ekološkom uzgoju je međimurski konj. Prvi razlog je u malom broju (66 grla) te stoga spada u skupinu kritično ugroženih pasmina (HCK-DEDL, 2012.). Drugi razlog je nedostatak pašnjaka u njegovom uzgojnom području, gdje je ujedno najveći stupanj naseljenosti stanovnika (162 stanovnika/km²) u Republici Hrvatskoj (Sakač i sur., 2010.; Koprić, 2010.).

U Republici Hrvatskoj novčano se potiču izvorne i zaštićene pasmine konja i magarci. Maksimalna godišnja novčana potpora po grlu koje zadovoljava kriterije propisane pravilnikom iznosi 2.000,00 kn za konja i 1.000,00 kn za magarce. Sustav potpore prilagođava se europskom sustavu potpore i temelji se na godišnjoj omotnici koja definira ukupan fond sredstava prema modelu novčanih potpora, što se recipročno dijele prema broju podnesenih zahtjeva.

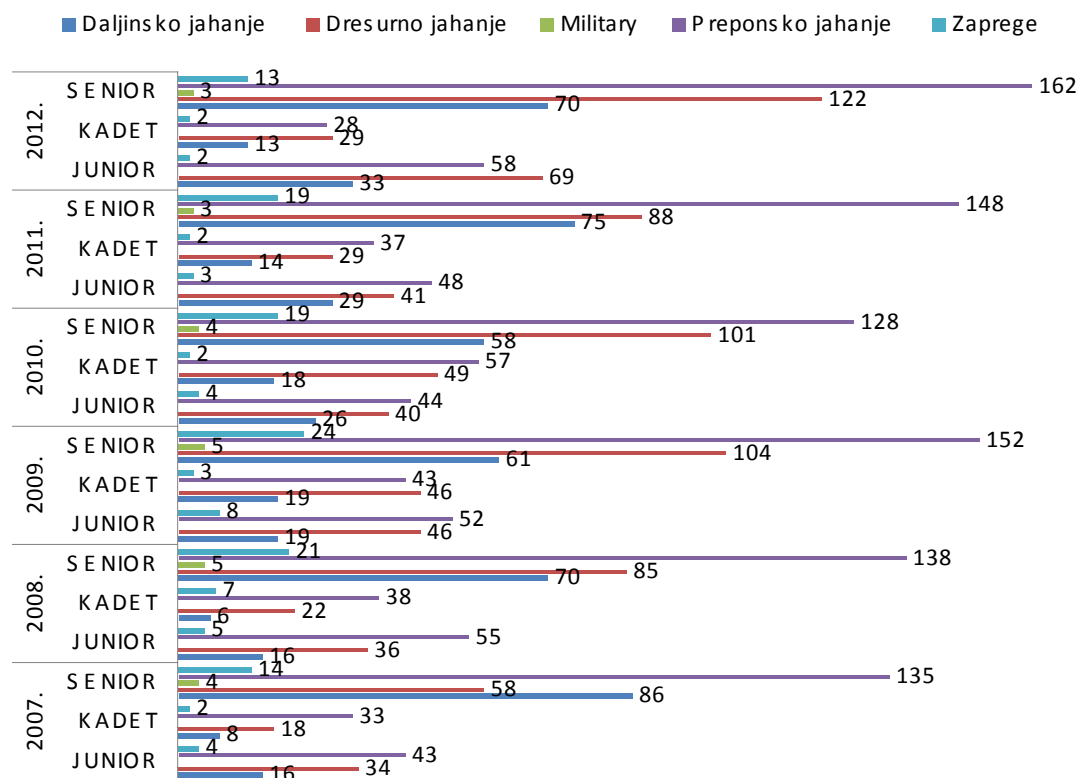
Konjički sportovi u Republici Hrvatskoj

Sportsko konjogojstvo čine tri saveza: Hrvatski kasački savez (kasački sport), Hrvatski galopski savez (galopski sport) i Hrvatski konjički savez (daljinsko jahanje, dresurno jahanje, military, preponsko jahanje, zaprežni sport i parakonjaništvo). Sportski konji potječu većinom iz domaćeg uzgoja s 54,25% i uvoza 45,75%. Republika Hrvatska je uvezla sportske konje iz 18 zemalja među kojima najviše iz Njemačke, Mađarske i Belgije (Baban i sur. 2011.a). Konjički savezi prate konjičke sportove kroz sudjenja, pripremu i organizaciju konjičkih natjecanja, usmjeravaju konjičke klubove, educiraju sportaše i trenere u konjičkim sportovima i slično. Sve aktivnosti vezane uz konjičke sportove u Republici Hrvatskoj usklađene su pravilnicima Fédération Équestre Internationale (FEI).

Hrvatski konjički savez obuhvaća 49 konjičkih klubova od kojih su 22 redovna i 27 pridruženih (HKS, 2012.). U razdoblju od 2007 do 2012. godine u HKS je godišnje licencirano od 455 do 594 sportaša za konjičke sportove i od 496 do 581 konja. Oni se natječu u preponskom (45%), dresurnom (31%), daljinskom (19%), zaprežnom (5%) i military konjičkom sportu. Pod ingerencijom HKS prosječno se godišnje organizira 50 konjičkih natjecanja u navedenim konjičkim sportovima.

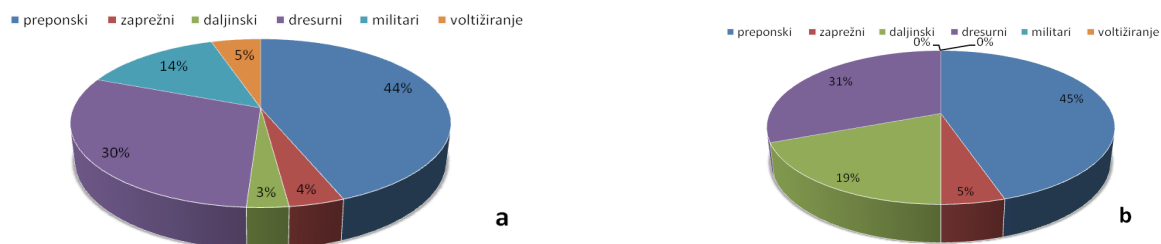
Na Grafikonu 3. prikazana je zastupljenost kategorije natjecatelja (kadeti, juniori, seniori) po konjičkim disciplinama koje su pod ingerencijom Hrvatskog konjičkog saveza.

Po broju licenciranih konja, jahača i natjecanja najzastupljeniji je preponski konjički sport kojim su

Grafikon 3. Grafički prikaz zastupljenosti natjecatelja po kategorijama u pojedinim konjičkim sportovima u Republici Hrvatskoj od 2007. do 2012. godine (HKS, 2012.)

Graph 3. Number of competitors per categories in individual equestrian sports from 2007 to 2012, (HKS, 2012.)

Grafikon 4. Prikaz usporedbe zastupljenosti konjičkih sportova Republike Hrvatske s petnaest zemalja Europske unije prema podacima EU Equus 2009 (a) i HKS, 2012 (b)

Graph 4 Number of equestrian sports in Croatia compared with fifteen European Union countries according to EU Equus 2009 and HKS 2012 data

se u posljednjih šest godina prosječno bavila 254 registrirana jahača po sezoni natjecanja, od toga 23% juniora, 17% kadeta i 60% seniora. Od ukupnog broja konjičkih natjecanja pod okriljem Hrvatskog konjičkog saveza, na preponski sport otpada 55% turnira (HKS, 2012.). Hrvatski preponaši su na dosadašnjim balkanskim prvenstvima do sada osvojili niz odličja. Po broju registriranih jahača dresurno jahanje je drugi konjički sport u Republici Hrvatskoj (prosječni broj u posljednjih šest godina je 151; od čega je 22% juniora, 21% kadeta i 57% seniora). To je ujedno i konjički sport gdje je došlo do pada broja natjecatelja u 2012. godini na 112, što je gotovo jednaki broj natjecatelja u odnosu na 2007. godinu. Dresurni konjički sport je do 2011. godine rastao u odnosu na 2007. godinu za 58% (HKS, 2012.). Uzme li se činjenica da broj registriranih juniora neprestano raste, može se zaključiti da će vjerojatno zainteresiranost za tu disciplinu i dalje rasti u broju registriranih jahača, a time i povećanju broja turnira u dresurnom konjičkom sportu, koji je zadnjih pet godina konstantan, a samo je u zadnjoj turnirskoj sezoni zabilježen pad natjecatelja.

Za disciplinu daljinskog jahanja (endurance) od 2007. godine u prosjeku je registrirano 106 jahača, od čega 17% juniora, 13% kadeta i 70% seniora (HKS, 2012). To je konjički sport u Republici Hrvatskoj s najvećim brojem registriranih seniorskih jahača. Razlog tome vjerojatno leži u činjenici da je ovaj sport dostupan jahačima i u starijoj životnoj dobi, vjerojatno zato što se velik broj vlasnika konja bavi terenskim jahanjem te su sa zanimanjem dočekali konjički sport koji je tako sličan njihovoj rekreaciji.

Prosječni broj licenciranih vozača dvoprega od 2007. godine do prošle sezone natjecanja bio je 24, od čega su 21% juniori, 14% kadeti i 65% seniori (HKS, 2012.). Usporedi li se taj podatak s brojem lipicanaca koji se koriste u zaprežnom konjičkom sportu, dolazi se do zanemarivog udjela od 0,03% lipicanaca koji se koriste kao zaprežni konji u Republici Hrvatskoj. Vozači dvoprega sudjeluju na prestižnim međunarodnim natjecanjima. Republika Hrvatska je imala jednog predstavnika na svjetskom prvenstvu u vožnji dvoprega u Warki (Poljska) 2007. godine, a 2011. u Conty (Francuska) dva. Za military se godišnje licencira od četiri do pet jahača, koji odlaze na međunarodne konjičke turnire izvan Hrvatske, jer se military natjecanje u RH ne organizira (HKS, 2012.).

U Republici Hrvatskoj postoje četiri kasačke staze na kojima se održavaju kasačke utrke i to u prosjeku 15 trkaćih dana godišnje. Galopski sport u Republici Hrvatskoj kontinuirano pokazuje napredak i povećanje kvalitete galopskih natjecanja, ali većinom na stazama izvan Hrvatske. Posljednjih godina nastoji se sustav natjecanja približiti onom u razvijenijim zemljama, budući da je to i jedan od najprofitabilnijih segmenata konjičkih natjecanja u svijetu.

Ako usporedimo zastupljenost konjičkih sportova u Republici Hrvatskoj i petnaest zemalja Europske unije možemo uočiti podjednaku zastupljenost u dresurnom, preponskom i zaprežnom konjičkom sportu. Uočava se mnogo veća zastupljenost daljinskog jahanja u Republici Hrvatskoj u odnosu na Europsku uniju. Konjičke discipline military i voltiziranje u RH gotovo da i nisu zastupljene.

ZAKLJUČAK

U Republici Hrvatskoj postoje dvije državne ergele lipicanskih konja i to u Đakovu i Lipiku. Privatni uzgajivači, udruženi u brojne udruge koje čine saveze, samostalno provode uzgojne programe pasmina za koje imaju ovlaštenje ministarstva. Središnji registar kopitara, koji je u nadležnosti Hrvatske poljoprivredne agencije, vodi centralnu bazu podataka o kopitarima i povezan je s ovlaštenim uzgojnim organizacijama putem jedinstvenog sustava za unos podataka. U Hrvatskoj se ekološki uzgajaju autohtone pasmine konja. Konji se koriste u rekreacijske svrhe, nezamjenjivi su dio tradicijskih kulturnih manifestacija. Ulaskom Hrvatske u Europsku Uniju trebale bi se iskoristiti brojne mogućnosti konjičkog turizma. Uzgoj konja za konjičke sportove obuhvaća konje sportskih pasmina i konje za terapijsko jahanje. Perspektiva uzgoja konja u Hrvatskoj temelji se na brendiranju autohtonih ekoloških proizvoda i jačanju kvalitete sportskih konja kao konkurentnog proizvoda za europsko tržište.

ZAHVALA

Prikazani rezultati proizašli su iz znanstvenog projekta «Analiza i genetsko unapređivanje sportskih pasmina konja u Hrvatskoj» provedenog uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.

LITERATURA

1. Baban M., Ernoić, M., Kovač, M. (1998.) Program uzgoja konja u Hrvatskoj sa stručnim uputama za provedbu. Hrvatski stočarski selekcijski centar, Zagreb.
2. Baban, M., Čačić, M., Korabi, N., Rastija, T., Mijić, P. (2007.): Horse Breeding in the Republic of Croatia and Possibilities of its Development. *Biotechnology in Animal Husbandry* 23, str. 123-131.
3. Baban M., Sakač M., Mijić P., Antunović B., Čačić M., Korabi N., Ivanković A. (2009.) The application of the FEI rules for the welfare of the horse in driving sport in Croatia. *Biotechnology in Animal Husbandry*, 25 str. 349-358.
4. Baban, M., Sakač, M., Korabi, N., Antunović, B., Mijić, P., Ivanković, A., Ramljak, J. (2011. a): Analysis of Horse Breeding and Equestrian Sports in the Republic of Croatia. *Biotechnology in Animal Husbandry*, 27, (3), 415-429.
5. Baban Mirjana, Sakač Maja, Korabi N., Antunović B, Mijić P. (2011.b): Uzgoj i selekcija konja u Republici Hrvatskoj. Drugo regionalno savetovanje „Uzgoj, reprodukcija i zdravstvena zaštita konja“. 2. međunarodni sajam konjarstva "HorseVille" 30.9.-2.10.2011. Novi Sad, Srbija. Zbornik radova, 54-60.
6. EU Equus (2001.): Horse Industry in the European Union. Sweden.
7. EU Equus 2009. is a part of the Swedish EU-presidency calendar of meetings in Sweden www.equus2009.eu (09.05.2011.)
8. Hrvatski centar za konjogojstvo-Državne ergele Đakovo i Lipik (HCK-DEĐL) (2012.): Godišnje izvješće konjogojstva u Republici Hrvatskoj u 2011. godini. Lipik, 2012.
9. Hrvatski konjički savez (HKS), Official website, www.konjicki-savez.hr (2012.)
10. Hrvatski savez za terapijsko jahanje (HSTJ) www.hstj.hr (2012.)
11. Koprčić, I. (2010.): Racionalizacija lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj. 146. Tribina Kluba pravnika Grada Zagreba, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
12. Korabi, N., Čačić, M. (2008.): Perspektiva programa učenja autohtonih pasmina konja kao dio reorganizacije konjogojstva u Republici Hrvatskoj. *Stočarstvo* 62, 3; 245-253.
13. Korabi, N., Čačić, M., Baban, Mirjana (2009.): Registracija, označavanje i identifikacija kopitara u Republici Hrvatskoj. *Stočarstvo* 3; 217-222.
14. Kovač, M. (1997.): Stanje uzgoja konja u Hrvatskoj. *Stočarstvo* 51 (1), 53-65.
15. Kralik, I., Tolušić, Z. (2009.): Novčani poticaji u funkciji razvitka stočarske proizvodnje. *Ekonomski vjesnik*, XXII, br. 1, 115-122. (cit. SLJH, Statistički ljetopis Hrvatske, Državni zavod za statistiku, 1995.)
16. Sakač, M., Baban, M., Mijić, P., Bobić, T., Bogdanović, V., Antunović B. (2010.): Preconditions and possibilities for successful ecological horse breeding in the Republic of Croatia. *Animal husbandry, veterinary medicine and economics in rural development and the healthy and food safety production*, Divčibare, Univerzitet u Novom Sadu str. 92-92.
17. Seleš, J. (2001.) Program uzgoja hrvatskih sportskih konja. Hrvatska udruga uzgajivača sportskih konja.
18. Stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, popis 2001. (2001.): Popis stanovništva 2001. Državni zavod za statistiku RH. (09.05.2011.)
19. Zakon o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu. Narodnim novinama, br /2009.

SUMMARY

Owing to the accession of Croatia to the European Union, adjustments required for the harmonization of horse breeding regulations to the European ones, have been implemented in the last couple of years. Despite global economic crisis, also present in the sector of horse breeding, the total number of horses in Croatia is continuously increasing and positive trends are continuing. In spite of positive trends, consequences of the recession will definitely leave trace in the total number of horses in Croatia. In the last decade the number of horses under selection has increased more than 72%. The Central register of horses runs national horse breeding database and has 49 horse breed registers and 28 breeding type registers. The central database with its software allows saving obligatory data which are regulated by the European law. The program also supports issuing process of Identification documents for ungulates. Croatia has 22,874 registered ungulates with 20,041 horses. The proportion of horse groups under selection is 39% of warmblood horses, 56% of coldblood horses and 5% of ponies. National subsidies in the breeding of autochthonous horse breeds (Croatian Posavac, Croatian coldblood and Medjimurje horse) and protected breeds (Lipizza horses and donkeys) are active state measures in the national program of rural development. Lipizza horses, Pure Arab, Thoroughbred, Haflinger and Gidran horses bred in Croatia are internationally registered breeds. Strong breeding associations and state Stud Farms independently run breeding programs and are carrying out selection programs for breeds authorized by the Ministry of Agriculture. Breeding of autochthonous breeds of horses should prefer ecological production principles which are coming to the market as products where branding is necessary for the goal of national characterization of authenticity and quality. Horses are used for recreational purposes but are also irreplaceable part of traditional cultural manifestations and cultural legacy. Intensive trend of development in all kinds of horse sports is present. It requires the increase in the number of horses and improvement of quality. Using horses for horse therapy is also developing. Perspective in horse breeding in Croatia is based on the one hand in improving horse sport quality as competitive product for the European market, and on other hand on branding of autochthonous ecological products.

Key words: horse breeding, equestrian sports, Republic of Croatia